

maart 2012
jrg. 29 nr. 1

MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

Seksueel misbruik
moet bestraft worden

Kerk in een
nieuw perspectief

Een ontredderd clubje
Godsvolk
in ballingschap

Vrouwen als
actieve priesters

Gehuwde priesters
konden trouwen
en verdwijnen

Wim de Bekker in interview:

*“Mijn auto is de
nieuwe biechtstoel”*

MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt viermaal per jaar.

Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'.

Dit is jaargang 29, nummer 1.

Overname van artikelen is toegestaan mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2012 Mariënburg

ISSN 1878-8734

Website

www.marienburgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur
Leon Goertz, redacteur
Ad Krijnen, redacteur
Leo Le Large, redacteur
Jacques van Leeuwen, redacteur
Damiaan Meuwissen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen
Per email: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie

Drukkerij Berne, Heeswijk

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)

Lidmaatschap van de vereniging:
- gecombineerd met abonnement 'Mariënburg' € 30,-
- zonder abonnement € 12,50
Abonnement 'Mariënburg' zonder lidmaatschap € 20,-
Abonnementenadministratie: zie Secretariaat
Betaling van contributie, abonnementen en giften via Rabobank 32.99.21.568.
Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.
Zie verder de invulbon achter op dit nummer.

Bestuur Mariënburg

Henk Baars, wnd voorzitter, 070-3596817
Tom van den Beld, secretaris, 070-3838284
Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730
Alie van Leeuwen, 036-5452048
Email: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 - 3800 AR Amersfoort
Tel. 033-4690070
Email: secretariaat@marienburgvereniging.nl

3 NIEUW! NIEUW! NIEUW!
Lambert van Gelder

4 KERK IN EEN NIEUW PERSPECTIEF
Hans van der Horst

7 DE VERNIEUWDE WEBSITE EN HET DEBAT
Tammo ten Berge

8 DE BESTRAFFING VAN HET MISBRUIK
Lambert van Gelder

10 EEN ONTREDDERD CLUBJE GODSVOLK IN BALLINGSCHAP
Ad Krijnen

12 TWEE GEËMANCIPEERDE STRIJDSTERS
Lambert van Gelder

14 DE AUTO-BIECHTSTOEL VAN WIM DE BEKKER
Lidy Verdegaaal

17 KERKAFBRAAK
Erik Jurgens

18 HERDERS NAAR HET HART VAN ROLDUC
Ad Krijnen

21 TROUW EN VERDWIJN
Leo Le Large

EN OOK NOG:

- 6 Credo III - Damiaan Meuwissen
13 Lezers schrijven mee
20 Brillen en gebitten - Huub Schumacher
23 Wissewas - Leon Goertz
24 Vaticaan.xxx

FOTO OMSLAG: MARCEL MINNÉE

Het volgend nummer verschijnt in juni 2012.
Bijdragen graag uiterlijk 1 mei aan het redactie-adres.

MARIËNBURG

Vereniging van Kritisch Katholieken

NIEUW! NIEUW! NIEUW!

Het verhaal gaat (of misschien is het een legende) dat de toenmalige bisschop van 's-Hertogenbosch Jan Bluysen, met de hoofdredacteur van zijn bisdomblad in bespreking over het aankomende paasnummer, voorstelde om op de voorkant met grote letters te zetten: 'De Heer is waarlijk verzezen!' Waarop de hoofdredacteur als rechtgeaarde journalist reageerde met: 'Maar bisschop, dat is toch wel erg oud nieuws.'

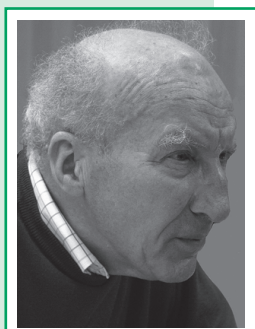
Wij zijn er erg aan gewend dat juist het nieuwe de aandacht vraagt en krijgt. De kranten bestaan dankzij het nieuwe, de nieuwsberichten (het woord 'oudsberichten' bestaat niet eens). In de supermarkten zijn altijd wel producten te vinden met de opdruk 'nieuw', 'vernieuwd', 'nieuwe formule'. In de katholieke kerk heet dat af en toe nog wel 'aggiornamento', een woord dat door paus Joannes XXIII in 1962 werd gelanceerd voor het Tweede Vaticaans Concilie, maar dat we nu, vijftig jaar later, van het huidige opperbestuur van het Vaticaan maar beter kunnen vergeten.

Met dit blad 'Mariënborg Magazine' gaan wij, zij het bescheiden, met deze tendensen mee. Onlangs is de website geheel herzien, 'gerestyled' (nog twee van die woorden), waarover op blz. 7 nog meer. Dat vroeg om een nieuw logo, dat op het omslag en hierboven staat afgedrukt. De M van Mariënborg is er nog in terug te vinden. Logo en naam zijn dus een beetje 'vernieuwd'. En we hebben ook een 'nieuwe formule', want we noemen het blad voortaan 'magazine' in plaats van tijdschrift, omdat volgens ons het woord 'magazine' beter suggereert dat er voor kritisch katholieken allerlei in te vinden is.

Met ingang van deze jaargang treedt oud-voorzitter Erik Jurgens op als vaste medewerker, gaan de redacteurs Goertz en Meuwissen telkens een column schrijven en hebben we er twee nieuwe redacteurs bij, afkomstig van het blad 'Geroepen', orgaan van de Vereniging tot vernieuwing van het kerkelijk ambt, welk blad helaas moest worden opgeheven. Trouwe 'Mariënborg'-lezers hebben in voorgaande nummers al bijdragen van hun hand kunnen lezen. Hier volgt een mini-CV van beiden.

Leo M.J. Le Large (Den Haag, 1933) was lid van de Priesters van het H. Hart, 1953-1973. Pastor in Eindhoven. Gehuwd, in 1974, met Nolly Fooij, kinderen Esther en David. 1972-1995 docent aan de Pabo in Eindhoven in handvaardigheid, kunstgeschiedenis, filosofie, catechese en audio-visuele vorming. Na pensionering bestuursfuncties en volwassenenonderwijs. Ex-redacteur van 'Geroepen', medewerker onderwijsbond. Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Woonachtig in Geldrop.

Ad G.M. Krijnen (Breda, 1934) was na de gebruikelijke opleiding in filosofie en theologie werkzaam in het bisdom Breda. Na beëindiging daarvan studeerde hij sociologie in Tilburg en promoveerde aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam op "Kennen binnen coördinaten", over de klerikale elite in de Rooms-Katholieke Kerk. Tot aan zijn pensioen werkzaam bij het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant en het Provinciaal Overleg Zwakzinnigenzorg. Ex-redacteur van 'Geroepen', gehuwd, drie kinderen, woonachtig in Berkel-Enschot. Zowel voor de website als voor dit blad rekenen wij erop dat de Mariënborgers het hunne bijdragen en actief deelnemen aan de debatten en discussies.

FOTO: MV/ARCH/LVG

Mijn bijdrage aan de Mariënburchbrochure *“Wat geloof ik?– Wat geloven wij?”* heeft mij mijn excommunicatie uit de katholieke Kerk opgeleverd. Dat is althans de mening van pastoor Cor Mennen uit Oss, de man die nog niet zo lang geleden in opdracht van de bisschop van 's-Hertogenbosch de in de parochies gebruikte liederen aan een kritisch onderzoek onderwierp en naar aanleiding daarvan de liedteksten van Huub Oosterhuis in de ban heeft gedaan. Bezieling, oprecht geloof en bewogenheid met de kerkgemeenschap zijn niet de maatstaven waarmee Rome-getrouwe gelovigen meten, maar het is gehoorzaamheid die telt, aan de kerkleiders, de paus en de bisschoppen.

KERK IN EEN NIEUW PERSPECTIEF

Met mijn veronderstelde excommunicatie maakt Mennen maar weer eens duidelijk dat hij, net als veel andere aanhangers van de orthodoxie, een heel eng kerkbeeld heeft. Feitelijk is daarin de Kerk gereduceerd tot de gewijde, celibataire functionarissen van die Kerk. Zij hebben zich als het ware de Kerk toegeëigend. ‘Gewone’ gelovigen horen er slechts bij als zij de kerkleiders gehoorzamen en zich schikken naar hun richtlijnen voor het geloof. Pausen en bisschoppen hebben zich in de traditie sterk geïdentificeerd met de Kerk, die zij betitelen (in de recente ‘Katechismus van de Katholieke Kerk’) als de *“pijler en grondslag van de waarheid”*. Zo kan de plaats en taak van de gelovigen nooit meer zijn dan een afgeleide van die van de kerkleiders. ‘Getuigen van de Geest die in ons leeft’, het adagium van Mariënburch, is dan dus slechts mogelijk voor zover dit zich beweegt binnen de aangegeven kaders. Wie meent te moeten getuigen van een geloof dat daarvan afwijkt, plaatst zich buiten die Kerk. In die klerikale Kerk die pastoor Mennen en de zijnen menen te moeten verdedigen, is geen ruimte, laat staan

respect, voor andere opvattingen dan die van de kerkleiders. Als je de geschiedenis van de Kerk kent en weet hoezeer de kerkleiders zich van meet af aan in strijd met het evangelie hebben geconformeerd aan de wereldse machthebbers; als je weet hoeveel priesters en bisschoppen hun celibaatsgelofte ontrouw zijn geweest en zich zelfs hebben vergrepen aan kinderen, en als je ziet hoe blind kerkleiders ook in deze tijd daarvoor nog zijn, dan vraag je je werkelijk af hoe het mogelijk is dat de kerkleiders er nog steeds van overtuigd zijn dat zij de "ware en authentieke leraren van het geloof" zijn en dat zij de Kerk "heiligen door hun voorbeeld" (citaten ook uit genoemde 'Katechismus'). Als je je dit alles realiseert, kan dat enge, klerikale kerkbeeld onmogelijk gehandhaafd worden! Het wordt daarom de hoogste tijd om ons te bezinnen op de vraag wie of wat de Kerk is en hoe de Kerk van de toekomst eruit zou kunnen zien.

ALLE GELOVIGEN GELIJKWAARDIG

Sinds het Tweede Vaticaans Concilie is in brede kringen het beeld gegroeid van de Kerk als gemeenschap, het 'Volk Gods onderweg'. De bisschoppen in dat concilie hebben daarmee onderstreept dat de Kerk pas begrepen kan worden in de totaliteit van alle gelovigen gezamenlijk. In die kerkgemeenschap zijn verschillende taken en verantwoordelijkheden te vervullen, maar er is slechts één Geest, zegt Paulus (1 Kor 12,4). Het is de Geest die Jezus beloofd heeft aan allen die in hem geloven. In de gave van de Geest zijn alle gelovigen dan ook gelijkwaardig. Als we dat als uitgangspunt nemen voor de Kerk van de toekomst, dan gloort er een totaal nieuw perspectief voor de Kerk. Dan blijft er weliswaar verschil in gaven, en dus in taken en verantwoordelijkheden, maar is er geen hiërarchie meer in het wezen van de Kerk. De hiërarchie kan dan nog slechts betrekking hebben op de organisatorische aspecten van de

"In die traditie zit teveel waardevols om dat zomaar overboord te zetten."

kerkgemeenschap.

De Kerk die in dit perspectief wil functioneren als gemeenschap heeft leiders, gezagsdragers nodig die zich volledig inzetten als dienaars van de gemeenschap. De meest wezenlijke taak van dat dienaarschap ligt in het levend maken en levend houden van de Geest in de gemeenschap en in al zijn leden. Immers, omdat ieder mens 'beeld van God' is en als zodanig drager van Gods Geest, staat iedere waarachtige gelovige voor de levensopdracht om 'Gods koninkrijk' in zichzelf op te delven en in de wereld tot leven te brengen. Om die opdracht te kunnen vervullen, hebben we de kerkgemeenschap nodig; niet alleen leiders, maar ieder ander met zijn specifieke kwaliteiten. In het vervullen van Jezus' opdracht is iedere mens gelijk. De verschillen zitten in de gaven,

de kwaliteiten die we hebben meegekregen en die we terwille van onze individuele levensopdracht dienen te ontwikkelen door die dienstbaar te maken aan elkaar.

In deze Kerk is het niet mogelijk elkaar te veroordelen of uit te sluiten. Bij verschil van mening zullen we respectvol met elkaar in gesprek moeten gaan, des te meer als het gaat om wezenlijke zaken. Het gaat dan niet om het eigen gelijk, maar om de vraag of we oprecht zijn, of we ons door de Geest laten leiden. Daarvoor zullen we steeds bereid moeten zijn om te luisteren naar de ander en ons te laten bevragen op de waarachtigheid van onze overtuigingen en drijfveren. Iedere gelovige heeft vanuit dat perspectief principieel een directe, onbemiddelde relatie met de Geest, met God. Dat betekent dat de Kerk en haar gewijde functionarissen daar niet meer tussen kunnen komen door via hun sacramentsbediening een exclusieve toegang tot God te bieden. Uiteraard blijft de Bijbel de belangrijkste bron van inspiratie, maar ook andere bronnen uit de christelijke geschiedenis zouden daarbij betrokken kunnen worden. De interpretatie van deze bronteksten is echter niet uitsluitend voorbehouden aan kerkleiders en theologen. Immers, iedere gelovige staat onder de werking van de Geest, zodat zich in iedere gelovige die op waarachtige wijze zoekt naar betekenis, aspecten van de waarheid kunnen openbaren. Dat geeft de gelovigen een grotere verantwoordelijkheid voor het eigen 'zielenheil' én voor de gemeenschap, inclusief de wereld om hen heen. Zij kunnen niet meer lijdzaam afwachten en zich verschuilen achter de kerkleiders of anderen. De Kerk krijgt een nieuwe plaats in hun leven. Die biedt geen garanties meer voor verlossing of het eeuwige leven, maar een plaats voor ontmoeting, troost en inspiratie.

WEERBARSTIGE TRADITIE

De kerkelijke traditie zoals die wordt vertegenwoordigd door de kerkleiders is uiterst weerbarstig. Die is gebaseerd op een ontwikkelingsgeschiedenis van zeventien eeuwen, gezien vanaf de vierde eeuw, de tijd dat de orthodoxe stroming aan de macht kwam. En daaraan is mede vorm gegeven door veel wijze en heilige mensen. In die traditie zit teveel waardevols om dat zomaar overboord te zetten. Dat waardevolle moet natuurlijk behouden blijven. Maar wij mogen en kunnen niet langer blind blijven

GELOVEN EN BELEVEN

De verhouding tussen geloven en beleven van het geloof blijft ons bezighouden. In het vorige nummer stelde Erik Jurgens dat 'het gaat... niet om het geloof, maar om de hedendaagse beleving van het geloof'. Natuurlijk wordt het geloof tegenwoordig anders beleefd dan vroeger en in Europa bijvoorbeeld weer anders dan in Afrika. Daarop vestigde de recente Geloofscampagne van Mariënborg alle aandacht. De geloofsbeleving heeft consequenties voor liturgie en geloofspraktijk. Dat wordt niet betwist, maar wel blijft de kernvraag wat de verhouding van een veranderde *geloofsbeleving* is tot het *geloof zelf*. Beleving vooronderstelt immers altijd een inhoud, een 'iets' dat beleefd wordt. Het geloof bijvoorbeeld. Mijn stelling is – en ik meen dat dit past bij de traditie in de Kerk – dat door een veranderde geloofsbeleving het geloof zelf niet zonder meer verandert. Credo III krijgt geen andere inhoudelijke strekking, omdat velen die tekst niet meer zo belevend uitzingen als vroeger. Toch heb ik de indruk dat binnen Mariënborg velen menen dat een ander *geloofsbeleving* wel degelijk leidt tot een andere *geloofsinhoud*. Welnu, daartegen, en dus ook tegen de opmerking van Jurgens, maak ik bezwaar. Beleven van het geloof is een persoonlijke aangelegenheid (met een sterke positie binnen het protestantisme), maar het geloof zelf heeft een objectieve door Kerk en traditie gewaarborgde inhoud. Dit is het punt. Het eerste leidt niet zonder meer tot het tweede. Ik besef dat ik binnen Mariënborg met deze stellingname weinig vrienden maak. Want hoezo is het geloof objectief? Wie maakt dat uit? Onze zondige verstarde Kerk? Zo hoor ik velen grommen. Ik zou ook grommen als de Kerk een puur menselijk instituut zou zijn. Dan deugt er erg weinig van. Maar datzelfde geloof leert ook dat de Kerk door de H. Geest geleid (sic!) wordt. Dat geloof ik, hoe lastig ook en de hermeneutische cirkel hier is vruchtbaar en niet vicieus. Ik beaam de traditie, zoals verfiend door Vaticanum II. Ik zie als opdracht van een kritisch katholiek Mariënborg een open zoeken naar mogelijk noodzakelijke en *redelijk beargumenteerde herinterpretaties* van ons geloof én daarbij *passende* (subjectieve) *belevingsvormen*. Kunnen we elkaar daarin vinden?

Damiaan Meuwissen

voor wat er is misgegaan: de verwereldlijking van de Kerk en het uiteengroeien van kerkleiders en gelovigen.

We zijn in meerdere opzichten in een nog niet eerder gekende tijd aangeland. Dat geldt voor de samenleving, maar zeker ook voor de Kerk. De eeuwenlange macht van de kerkleiders is verdwenen, zowel hun fysieke, morele als kennismacht.

De kerkleiders zijn niet meer bij machte mensen met fysieke middelen in het gareel te dwingen. Datzelfde geldt voor hun morele macht, de mogelijkheid om gelovigen effectief te dreigen met hel en verdoemenis. Ook de kennismacht, met name de grotere kennis van de Bijbel en de christelijke geschiedenis, hebben de kerkleiders verloren als gevolg van de betere intellectuele ontwikkeling van de mensen en hun haast onbeperkte toegang tot informatie. Het verlies van al die machtsmiddelen heeft de gelovigen in staat gesteld om hun eigen wegen te gaan op zoek naar waarheid.

Helaas hebben de gelovigen na het Tweede Vaticaans Concilie slechts korte tijd mogen hopen op een nieuwe Kerk, waar recht gedaan zou worden aan ieders roeping. Teleurgesteld hebben daarna velen juist buiten de beklemmende instituties van de Kerk nieuwe wegen gevonden voor hun geloof.

Ondanks het feit dat kerkleiders en gelovigen steeds verder uiteengroeiden, vooral in de westerse landen, heeft dat geen wezenlijke veranderingen gebracht in de binnenkerkelijke verhoudingen. De kerkleiders zijn niet in staat of bereid om in de groeiende kloof tussen hen en de gelovigen (ook) hun eigen falen te zien. Zij blijven over hun klerikale Kerk getuigen van "*haar verheven heiligheid, haar katholieke eenheid en haar onoverwinnelijke duurzaamheid*" als "*een voortdurende reden voor geloofwaardigheid en een onweerlegbaar bewijs van haar goddelijke zending*", aldus weer die 'Katechismus'.

PRAKTISCHE CONSEQUENTIES

Ik meen dat het entameren van een brede discussie binnen Mariënborg over de vragen wie/wat de Kerk is en hoe daaraan voor de toekomst gestalte kan worden gegeven, een eerste noodzakelijke stap is. Dat is ook een logisch vervolg op de in het afgelopen jaar gevoerde discussie over wat wij geloven.

Een dergelijke discussie zou heel concreet gevoerd kunnen worden over het ambt in de Kerk, bijvoorbeeld aan de hand van de brochure 'Kerk en ambt', de publicatie van de dominicanen, waarover trouwens al sinds het jaar 2007 discussie gaande is. Waar het echter op aankomt, is dat we niet in theoretische beschouwingen mogen blijven steken.

De tijd is rijp om ook in praktische zin consequenties te trekken. Dat krijgt momenteel al meer en meer gestalte in de vele kleine en grotere geloofsgemeenschappen die inmiddels los van de institutionele Kerk functioneren. Die ontwikkeling zou een mooie stimulans kunnen krijgen als we vanuit Mariënborg niet alleen de uitdaging aangaan om ons te bezinnen op een eigentijdse invulling van het ambt in de Kerk, maar daarvoor ook in praktische zin geloofwaardige handreikingen geven.

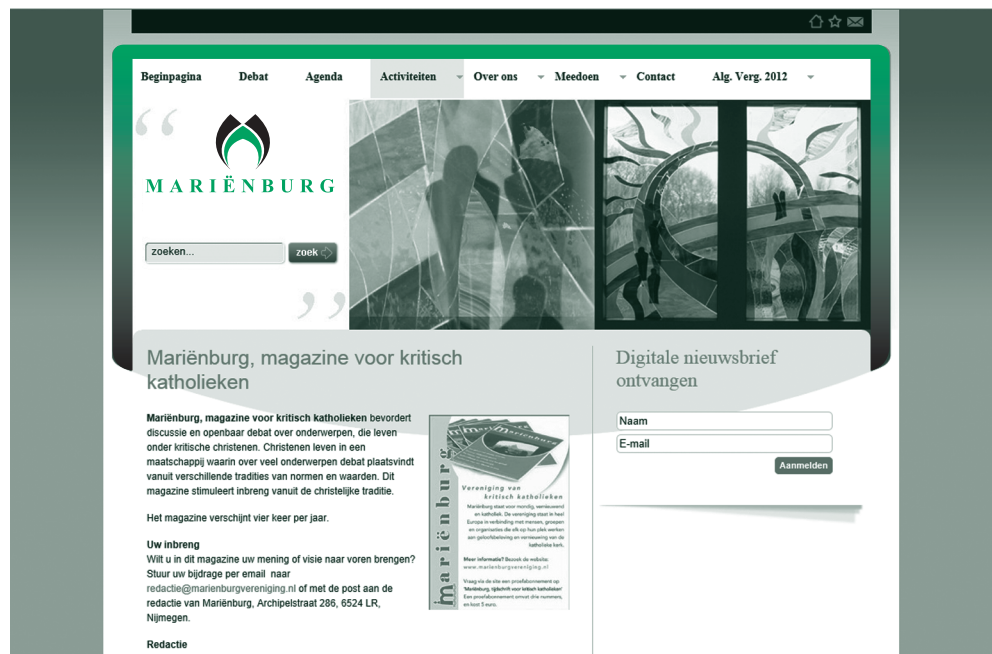
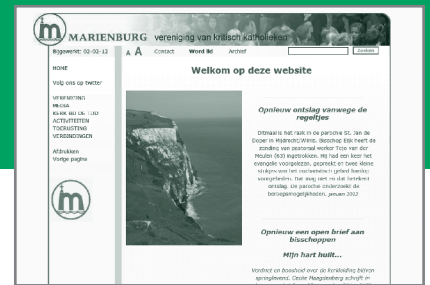
De vernieuwde Mariënborg-website als digitale zeepkist.

KRITISCH KATHOLIEKEN IN DEBAT

Als christenen leven wij in een maatschappij waarin over een veelheid van onderwerpen debat wordt gevoerd, vanuit verschillende tradities van waarden en normen. Christenen willen daaraan meedoen, vanuit hun eigen achtergrond en traditie, vanuit hun eigen waarden en normen. Ook Mariënborg gaat daar een bijdrage aan toevoegen.

Om dit debat te stimuleren is Mariënborg begonnen met het project *Debat op Internet*. Mariënborg wil via internet en het magazine discussie en openbaar debat bevorderen over onderwerpen die leven onder kritisch katholieken. Daarbij heeft Mariënborg besloten dat thema's als gerechtigheid, barmhartigheid en heiligheid nadrukkelijk aandacht gaan krijgen in haar communicatie-uitingen.

We hebben een aantal personen aangezocht die van tijd tot tijd op de website een uitdagende column gaan schrijven. Zij klimmen op de digitale zeepkist, en u kunt op hen reageren. We hebben onze website vernieuwd zodat iedereen gemakkelijk gebruik kan maken van de mogelijkheid van woord en weerwoord. Daarbij hoort ook een nieuw logo. U herkent er wellicht nog iets in van het verleden: een vage herinnering aan de letter M, de groene kleur. Het nieuwe logo illustreert dat Mariënborg stappen heeft gezet op nieuwe, nog onbekende paden. De website en het magazine zijn voertuigen naar de toekomst, hoe die er ook uit gaat zien.

De website en het magazine blijven met elkaar overleggen hoe zij, elk op hun eigen wijze, het debat kunnen bevorderen. Het aantal lezersreacties in het magazine maakt duidelijk dat kritisch katholieken graag een eigen mening vormen en ter discussie willen stellen. Op de nieuwe website kan dat sneller, actueler en directer. Geen lange verhalen (hoewel ook die hun waarde hebben), geen wetenschappelijke betogen (hoewel we niet zonder wetenschap kunnen), maar onderbouwde meningen – zoals mensen met elkaar een goed gesprek kunnen hebben.

Probeer iets nieuws

Ga naar www.marienburgvereniging.nl en plaats uw eerste reactie.

Wie mocht denken dat het episcopaat door die duizenden seksuele misbruikaffaires tot een ander inzicht is gekomen, denkt te optimistisch over de kerkleiding van vandaag.

DE BESTRAFFING VAN HET MISBRUIK

“Misbruik wordt bestraft.” Deze tekst, vroeger te lezen op de noodremhandgreep in onze vaderlandse treinen, bevatte een soort dreiging, vooral voor treinreizende jonge kinderen die op school druk doende waren zich het lezen eigen te maken. Het woord ‘straf’ kenden ze wel, vaak uit eigen ervaring, maar wat betekende ‘misbruik’ eigenlijk precies? In die tijd was de betekenis nog niet in zwang die het woord sinds enkele jaren erbij heeft gekregen. Wie in onze dagen het losse woord ‘misbruik’ hoort of leest, weet dan dat het gaat over ontoelaatbare handelingen van r.-k. geestelijken met die jonge kinderen, en dat meestal niet in treinen! Toch hangen er in de kerken maar weinig dreigende bordjes met “Misbruik wordt bestraft”. Gebeurt dat eigenlijk wel voldoende?

Toen de eerste gevallen van misbruik aan het licht kwamen en na enkele jaren het aantal landen waarin dat gebeurde geleidelijk toenam en het aantal gevallen in de honderden, soms duizenden liep, werd de roep om bestraffing steeds luider. Waarom was er geen aangifte gedaan bij de politie? Waarom waren de onverlaten niet voor de rechter gesleept? (Mensen worden nooit voor een rechter *gebracht*, maar die moet je *slepen*!).

Onder de mijter en uit de wind

Naarmate er meer onderzoeksrapporten verschenen en meer misstanden bekend raakten,

is ook steeds duidelijker geworden dat de hogere kerkelijke autoriteiten systematisch de misbruiken ‘onder de mijter’ en de misbruikers uit de wind hebben gehouden. De Kerk is en blijft mensenwerk kregen de (aan)klagers te horen, er schoof af en toe wel eens een scheve schaats tussendoor, maar “ze konden er zeker van zijn dat de bisschop maatregelen zou nemen, en of ze er verder met niemand meer over zouden willen praten”. Die maatregelen bestonden veelal uit een hartig gesprek met de aangeklaagde of, in het ergere geval, uit diens overplaatsing naar een andere pastorale plek. De misbruiker kreeg de indruk dat hij de enige seksuele zondaar in Gods Kerk was, en dat er naast hem niet alleen geen geval-B bestond, maar zeker geen geval-C t/m -Z. Ter wille van het *image* van de kerk en om niet

nog meer gelovigen ergernis te geven, werd het 'schandaal' zo geheim gehouden dat jaren later zelfs een bisschop kon beweren zich er niets meer van te kunnen herinneren. Zo kon kardinaal Ad Simonis veilig zeggen dat hij er niets van gewusst had (maar het rapport-Deetman heeft aangetoond dat S. toch wel een loopje nam met de waarheid).

De slachtoffers van alle vormen van misbruik, al dan niet verenigd in groepen (*Klokk* en *Mea Culpa*) en soms onder de hoede van een advocaat, verlangen een financiële genoegdoening. Daarvoor zijn nu vijf categorieën opgesteld, recht evenredig met de zwaarte van het misbruik. Maar eerst en vooral eisen de slachtoffers excuses van de kant van de kerkleiders. Je kunt je afvragen of dit laatste, ondanks de soms nog steeds niet geheelde wond, wel een zinnige eis is. Hoe kan iemand nu excuses aanbieden voor iets wat hij nooit gedaan heeft?

Krokodillentranen

Kan premier Rutte soms spijt betuigen voor de massaslachting die Jan Pieterszoon Coen in het zeventiende-eeuwse Nederlands-Indië heeft aangericht? Kan paus Benedictus aan Israël excuses aanbieden voor de Kruistochten van destijds? Je zou kunnen zeggen: dat hoeft niet want dat is te lang geleden. Kun je van de huidige bisschoppen verlangen dat ze excuses aanbieden voor al die misbruiken sinds de Tweede Wereldoorlog? Ze hebben daaraan immers part noch deel gehad? Nou ja, zou iemand kunnen antwoorden, dat is dan wel zo, maar ze kunnen in elk geval toch wel namens de kerk spreken. Alsof die misbruiken namens de kerk gepleegd zijn! De filosoof Ger Groot sprak anderhalve maand geleden in 'Trouw' van "de krokodillentranen van het historisch excuus" en hij vervolgde: "Excuses kan men nu eenmaal alleen maken voor eigen daden. In alle andere gevallen blijft het bij een verklaring van spijt over een historie die anders had moeten lopen dan ze gedaan heeft. Zo wortelt de excuuscultuur uiteindelijk in de wil de geschiedenis uit te wissen ter wille van een tijdloos ideaal."

Het image van de Kerk

Het *image* van de Kerk overeind houden, daar gaat het bij bisschoppen om; dat is de voornaamste reden waarom zij door het Vaticaan zijn uitgekozen. En als je dat tot tevredenheid doet, kun je er kardinaal mee worden.

Wie mocht denken dat het episcopaat door die duizenden seksuele misbruikaffaires tot een ander inzicht is gekomen, denkt te optimistisch over de kerkleiding van vandaag. Ook nu wordt weer dezelfde strategie toegepast. De leiders proberen het blazoen van de kerk ongerept te houden door alle media-aandacht te richten op hun medeleven met de slachtoffers. Ze spreken bij gelegenheid met een paar van hen; in de Verenigde Staten zijn er die de voeten van enkele slachtoffers wassen; in Duitsland lag een bisschop als 'boete' vooraan in de kerk plat op de grond; in Nederland stuurden eind vorig jaar onze 13 aarts-, hulp-, emeritus en gewone bisschoppen een 'voorleesbrief' aan alle parochies (waarom hebben de vijf gepensioneerde

monseigneurs niet mee-ondertekend?). Daarin gaat het over de "schrijnende verhalen" en "dat dit binnen de Kerk kon gebeuren, is verschrikkelijk." En dat gaat zo door: "Wij veroordelen het ten zeerste en het spijt ons uit de grond van ons hart", "wij zijn diep beschaamd", "wij willen als Kerk het leed erkennen dat op deze wijze is aangericht en dat slachtoffers hun hele leven met zich meedragen", "wij zijn geschokt door het gedrag van de daders."

Verjaard of niet, toch een maatregel

Het merendeel van die daders blijkt al te zijn overleden, dus daar kan "Misbruik wordt bestraft" niet meer worden toegepast. Bovendien zou toch nog het probleem blijven van het grote tijdsverloop, want de meeste wandaden zijn inmiddels al verjaard. Maar uit het rapport-Deetman blijkt ook dat een honderdtal daders nog in leven is. En verjaard of niet, de bisschoppen hadden, in plaats van die krokodillentranen als "geschokt" en "beschaamd", dergelijke 'zondaars' gewoon op non-actief kunnen stellen. Als in Eindhoven tegen een oude priester en zijn vriendin met gemak zo'n maatregel genomen kan worden, dan moet dat toch zeker kunnen tegen de oude seksuele delinquenten. Elke bisschop kan zeggen: 'Ik wil die eerwaarde heer niet meer in mijn bisdom bezig zien.' Daar is helemaal geen kerkelijk onderzoek of rechtbank voor nodig.

De bisschoppen beloven en nemen zich voor om strenger te gaan optreden bij het toelaten van kandidaten tot een priesteropleiding. En ook in de opleiding als zodanig zal het een en ander veranderen. Maar het is niet denkbeeldig dat de oude noodremtekst nog lange tijd vervangen blijft worden door 'horen, zien en zwijgen'.

ILLUSTRATIE: ERWIN VANMOL

De volgorde 'grootouders kerkelijk betrokken, kinderen misschien nog in de kerk getrouwd, kleinkinderen niet meer gedoopt' gaat voor heel veel vanouds zeer katholieke families op. Dat brengt Hans Küng tot een boekdikke vraag: "Is de Kerk nog te redden?"

EEN ONTREDDER CLUBJE GODSVOLK IN

De oud geworden (83), maar in denken nog jonge Zwitserse theoloog Hans Küng kijkt in zijn jongste boek "Is onze kerk nog te redden?" terug op het kerkelijk beleid in de laatste halve eeuw. Geen vrolijk, wel een duidelijk boek. Op een voor theologen ongewoon heldere manier analyseert en beschrijft hij het Romeinse bestuursstelsel in termen van macht.

Dat is een hele verademing na de honderden uiteenzettingen van theologische argumenten waarom bepaalde beleidskeuzen wel of niet volgen uit De Schriften. Bijvoorbeeld Küng's eigen boek "Onfeilbaar?" (1970), dat de maatregelen tegen hem ten gevolge had. Die theologische verhalen gingen er nog van uit dat argumenten ertoe doen. In dit nieuwe boek is dat uitgangspunt niet langer gehanteerd. Küng spreekt tegen beleidsmakers in onze kerk die de macht vast willen houden en daar alles voor over hebben. Sommigen willen dat omdat ze er vast van overtuigd zijn dat hun opvattingen de echte waarheid zijn en er dus geen millimeter geschoven kan worden. Anderen zijn gewoon corrupt en komen van kwaad tot erger. Wat voor ons het lezen bijzonder interessant maakt is dat zijn leven en dat van ons in tijd samenvallen. Ook wij zijn al 80 jaar of gaan stevig die richting op. Ook wij hebben altijd de hoop willen vasthouden dat het Tweede Vaticaans Concilie uiteindelijk zou doorzetten in beleid. Ook wij hebben telkens weer de teleurstellingen ervaren wanneer dat

niet zo bleek te zijn, en eigenlijk volkomen ijdele hoop was, afgezien van integere herders hier en daar. Küng was het gegeven ondanks dit alles als priester, profeet en leraar te kunnen blijven functioneren, zij het met veel pijn en vernedering. Maar ook met grote erkenning en bevestiging door de vele miljoenen christenen die ieder nieuw boek van hem lazen en waardeerden als voedsel voor de eigen ziel. Een groot christen, die we best flink dankbaar mogen zijn.

ONTBINDENDE VOORWAARDEN

Wanneer we de toestand van de kerk in onze streken zien, lijkt menselijkerwijs gesproken de conclusie gerechtvaardigd dat hiervan over 15 à 20 jaar niet veel meer over zal zijn dan enkele sektarische groepen in de grotere plaatsen. Je hoeft maar een uitvaart mee te maken waar een grote familie aanwezig is en dan te zien dat de aankomende generatie iedere verbinding met het kerkelijk gedachtegoed en de katholieke gewoonten mist. Over de onzinnige parochiefusies praten we maar niet. In de dorpen zullen zeker groepen mensen proberen de plaatselijke kerk als publieke ruimte open te houden voor belangrijke bijeenkomsten rond dood en leven. De gemeenten zullen wel op diverse manieren financieel bijspringen om deze gebouwen in stand te houden. Maar de volgorde "grootouders kerkelijk betrokken, kinderen misschien nog in de kerk getrouwd, kleinkinderen niet meer gedoopt" gaat voor heel veel vanouds zeer katholieke families op. Gelukkig blijven bijna altijd de menselijke betrekkingen en gedeelde idealen intact. En dat is ook al heel veel waard. Maar je moet wel van goeden huize komen om voor onze kerk hier nog veel hoop te koesteren. Küng hoopt nog wel, zij het onder stevige ontbindende voorwaarden. Hij heeft heel veel geloof

in de onverwoestbare inhoud van Jezus' boodschap, ook nadat hij de verpakking op hardhandige wijze gefileerd heeft. Dat geloof delen heel veel mensen met hem, kijk maar naar de kloosterwinkels met hun rijk aanbod aan spirituele boeken, van hemzelf, van Nouwen, Drewermann, Jäger, Grün, Oosterhuis en verschillende anderen. Die gaan in vele tientallen over de toonbank. Gespreksgroepen en verdiepingsweekenden zijn niet te tellen. En dan heb ik het nog niet over allerlei initiatieven aan de buitenrand van of helemaal buiten de christelijke boodschap.

FOTO: PIET DEN BLANKEN

BALLINGSCHAP

EEN PASTORAAL HART

Hoe staan wijzelf hierin? De analyse van Küng is ook de onze. Daar zullen niet veel verschillen tussen zijn. Zijn optimisme over de ballingschap is ook de onze. Zijn droefheid over de teloorgang van het kerkelijk leven in dorpen en steden delen we ook. De onvrede over de verpakking van de boodschap herkennen we. Misschien gaan we daarin nog wel enkele stapjes verder dan hij. Want al met al blijft hij toch een kerkelijk man. Daar is niets verkeers aan. Maar het is dan blijkbaar moeilijk om *out of the box* te denken. In leven en denken verkeert hij toch altijd binnen kerkelijke en levensbeschouwelijke structuren en beoordeelt hij mensen en kansen met een pastoraal hart. Altijd naar het goede kijkend en kansen positief inschattend. Nergens zul je bij hem de verzuchting lezen dat pausen en bischoppen wel anders tegen de dogmatische verpakking van de wonderschone inhoud aan zouden kijken wanneer zij zelf getrouwd waren en in deze maatschappij gedurende een aantal jaren enkele lastige tieners hadden moeten opvoeden. Zijn pleidooi voor afschaffing van de celibaatswet beperkt zich tot het citeren van de bekende teksten en feiten uit het Nieuwe Testament en de kerkgeschiedenis. De verdere analyse van het zo verbeterd vasthouden aan dat celibaat vanuit gedragswetenschappelijke opvattingen over *politiek eunuchisme* komt in zijn boek niet voor. En toch is dat bijna een levensvoorwaarde om het dogmatisch systeem in stand te houden. Hoe houden we onze geestelijken ver af van de concrete mensenwereld en hoe binden we hen emotioneel en conceptueel aan onze moeder de heilige kerk? Dat is de vraag van de beleidsmakers in en buiten Rome. Daarvoor hebben ze alles over, incl. de verdoezeling van het seksueel misbruik. Over de relevantie van een goede aanpak hiervan voor de geloofwaardigheid en het overleven van de kerk praat Küng overigens wel, en heel duidelijk.

BARRE TIJDEN

Maar waar blijven we nu tijdens deze barre tijden? De Duitse theologische auteur Friedhelm Hengsbach heeft daarover in juni een goed boek geschreven: *Gottes Volk im Exil*. Hij leest de geschiedenis van wat wij altijd maar gemakshalve de Babylonische ballingschap noemen met actuele ogen, vanuit onze situatie en belevingen. Hij concludeert: nu zijn wij zelf in ballingschap. Wij zijn dat kleine ontredderde clubje, waaraan onze eigen geborgenheid in de na-conciliaire kerk ontnomen is. Vreemde beleidsmakers, met wie we weinig gemeen hebben, ontnemen ons wat ons dierbaar is. Wij zijn nu in Babylon en bidden daar psalm 137. Maar daarmee, zegt Hengsbach, zijn we ook het groepje dat mag hopen op de bijstand en hulp van onze God. Ooit zal op de puinhopen van Jeruzalem/Rome een nieuwe, verinnerlijkte kerk gaan ontstaan. Onze hoop en onze activiteiten voor de na-conciliaire kerk zijn nooit tevergeefs. Lees Paulus maar: "Ik heb geplant, Apollos gaf te drinken, maar God liet groeien" (1 Kor 3,6). En zo komen we toch weer terecht in het gezelschap van Küng.

Hans Küng: 'Ist die Kirche noch zu retten?' (München/Zürich, Piper Verlag, 2011) 264 blz., €18,95. Nederlandse vertaling: 'Is de Kerk nog te redden?' (Uitgeverij Ten Have, 2011) 251 blz., €19,90.

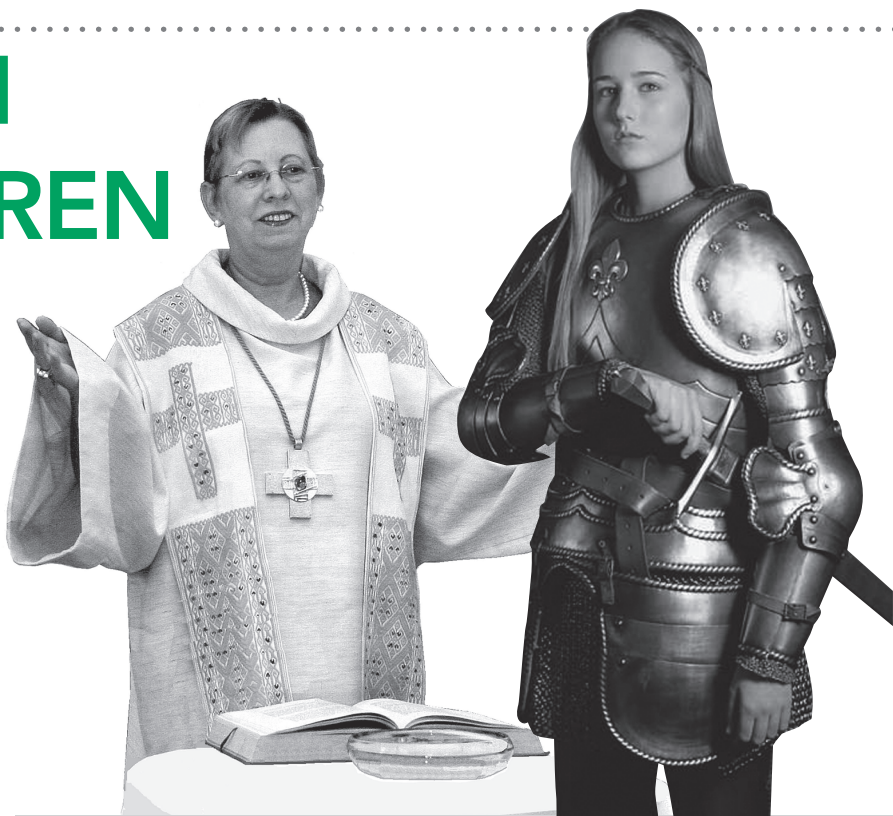
Friedhelm Hengsbach: 'Gottes Volk im Exil, Anstöße zur Kirchenreform.' (Oberursel, Publik-Forum, 2011), 185 blz., €17,90.

VROUWEN IN MANNENKLEREN

Zeshonderd jaar geleden, in 1412, werd in een boerenhoeve in het Lotharingse Domremy Jeanne d'Arc geboren. Tien jaar geleden, in 2002, werd op een boot op de Donau de Oostenrijkse Christine Mayr-Lumetzberger tot rooms-katholiek priester gewijd. Twee markante, maar heel verschillende vrouwen, die bijzondere aandacht verdienen, juist nu de Internationale Vrouwendag (8 maart) in ons land voor de honderdste keer gevierd wordt.

Aangejaagd door vermeende goddelijke stemmen ("ik moet gaan, mijn Heer wil dat ik het doe") ging Jeanne d'Arc tijdens de zogenoemde Honderdjarige Oorlog in militaire dienst om Frankrijk te bevrijden van de Engelse bezetter. De Engelse koning droomde er al van dat hij ook de Franse troon zou bezitten. Maar de 19-jarige Française, in de voorste linies van het Franse leger meerijsend, wist de soldaten zo aan te moedigen dat de Engelsen slag na slag verloren. Jeanne bracht kroonprins Charles VII naar Reims, waar hij tot koning van Frankrijk werd gekroond. Uit erkentelijkheid schonk hij de boeren van Domremy eeuwige vrijstelling van belastingen. Maar het tij keerde. De koning koos voor diplomatie in plaats van slagvelden. Bij Compiègne werden Jeanne en haar mannen door Engeland-bevriende Bourgondische troepen gevangen genomen. Zij trachtte te ontvluchten door in Beaufort van de twintig meter hoge gevangenisstoren te springen, overleefde wel de val maar niet de ontvluchting. Ze werd van ketterij beschuldigd en aangeklaagd. De kerkelijke rechtbank bestond uit zestig theologen, monniken en dompastes. Uit het protocol: "Johanna, jij hebt gezegd, dat je op bevel van God en volgens Zijn wil mannenkleden draagt en dat zult blijven doen... Bovendien heb je kort geknipte haren, tot boven de oren, waardoor men helemaal niet meer kan zien dat je van het vrouwelijk geslacht bent, behalve dan wat de natuur zelf je heeft gegeven. En in deze kledij heb je meermalen het sacrament van de eucharistie ontvangen..." Jeanne d'Arc werd veroordeeld tot de dood door de brandstapel. Het vonnis werd op 30 mei 1431 op de markt van Rouen voltrokken. In een proces van eerherstel werd vijftientig jaar later

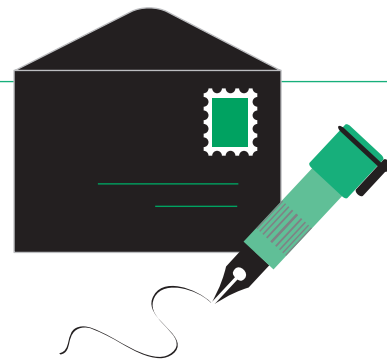
De Amerikaanse actrice Lee Sobieski (rechts) speelde in 1999 in de film "Joan of Arc" de rol van Jeanne d'Arc die op het slagveld en ook daarbuiten mannenkleden droeg, nl. een harnas, en mede daarom de doodstraf-op-de-brandstapel kreeg, een vijftiende-eeuwse vorm van excommunicatie. Links de tot r.-k. priester en bisschop gewijde Christine Mayr-Lumetzberger, die als voorganger in de eucharistie mannenkleden draagt en mede daarom door het Vaticaan gestraft werd met een hedendaagse juridische excommunicatie.

de veroordeling onrechtmatig verklaard. Pas in 1920 heeft paus Benedictus XV het boerenmeisje Jeanne heilig verklaard.

Hoewel de vergelijking bijna helemaal mank gaat, zijn er in onze dagen toch ook enkele punten van overeenkomst te schetsen tussen Jeanne d'Arc en Christine Mayr-Lumetzberger uit Linz, Oostenrijk. Beiden volgen rotsvast hun roeping, beiden komen in aanvaring met de mannen van het kerkelijk gezag, beiden zijn door een rechtbank veroordeeld, Jeanne tot de vuurdood, Christine werd door de huidige paus Benedictus XVI 'slechts' geëxcommuniceerd. Als militair droeg Jeanne d'Arc vijftiende-eeuwse mannenkleden aan het front, en ook Christine draagt antieke mannenkleden, maar dan als voorganger in de eucharistieviering.

De 56-jarige Christine is immers sinds 2002 rooms-katholiek priester. Op de leeftijd van Jeanne werd ze benedictines en bleef dat vijf jaar. Intussen en ook daarna volgde zij verschillende opleidingen, zodat ze een gekwalificeerd kleuterleidster werd, docente Duits en pedagogiek, theologe en ziekenhuispastor. Na enkele jaren van voorbereiding startte zij in 1999 officieel een theologie- en priesteropleiding voor vrouwen. Op 29 juni 2002, de kerkelijke feestdag van de apostel Petrus, de eerste en bovendien gehuwde paus, werden zeven vrouwen tot priester gewijd, onder wie Christine Mayr-Lumetzberger. De wijding vond plaats op een boot, midden op de Donau, omdat alle bisschoppen in de verre omtrek aan de wijdende bisschop geen verlof wilden geven om in

schrijven mee

hun diocees te pontificeren. Op 29 juni a.s. wordt het tweede lustrum van die gebeurtenis feestelijk gevierd. In de afgelopen tien jaar zijn in totaal een honderdtal vrouwen tot priester gewijd; de meesten zijn pastoraal actief. Samen met die collega's is Christine enkele jaren geleden tot bisschop geconsacreerd. Tijdstip en plaats van die plechtigheid zijn nooit bekend gegeven. Christine heeft Europa als 'diocees' te verzorgen gekregen. Alle gewijde vrouwen zijn kerkrechtelijk geldig gewijd, maar wel ongeoorloofd. Vanwege dit feit zijn zij geëxcommuniceerd. Maar een excommunicatie stelt tegenwoordig niets meer voor, dat weten ze ook. Dat er geen afdoende reden is om te weigeren vrouwen tot priester te wijden, hebben oude theologen van naam, bijvoorbeeld Karl Rahner, allang vastgesteld. "Wat mij werkelijk remt en treurig maakt", zegt Christine, "is, dat de officiële kerkelijke autoriteiten niet met conflicten kunnen omgaan. Dat ze alleen maar beledigd zijn en met ons geen dialoog willen aangaan." Misschien over een jaar of tien? "Dat is na mijn vijftenzestigste? Ik denk dat dat voor Rome nog te vroeg zal zijn", zegt ze met een ondeugend knipooje.

Vorig jaar verscheen: Christine Mayr-Lumetzberger: *'Bischöfin römisch-katholisch – Mijn Weg zu einer neuen Kirche'*. Wenen, Überreuter-Verlag, 2011, 200 blz.

GELOOFSBEELDEN EN GELOOFSFEITEN

Gaarne bied ik hierbij het volgende aan ter plaatsing in *'Mariënborg'*.

Roger Lenaers en M. Rijkhoff wijzen terecht (*'Mariënborg'*, december 2011) op een ongelukkig insluipsel resp. een vervelende vergissing in mijn artikel "Geloven en Verlichting" (sept. 2011). De verwisseling van een maagdelijk ontstane zwangerschap met een onbevleete ontvangenis zou een gynaecoloog met dertig jaar ervaring niet mogen overkomen, "een beeje dom" dus. Overigens was me deze *black out* al opgevallen bij later nog eens kritisch doorlezen, maar toen bleek de drukker mijn fout al voor alle eeuwigheid te hebben vastgelegd. Toch maar het volgende:

Ik hoop dat deze vergissing mijnerzijds er niet toe heeft geleid dat daarmee de bedoeling van het artikel over het hoofd werd gezien, namelijk dat geloofstaal mensentaal is, dat geloofstaal dikwijls beeldtaal is. Dat moet ons ervan weerhouden geloofsbeelden zonder meer als feiten op te vatten. Dat zou atheïsten in de kaart spelen en, wat erger is, onnodig onbegrip voor en van andersgelovenden tot gevolg hebben. We moeten aandacht hebben voor het voor de "geloofsleer" essentiële onderscheid tussen beeld en feit. Dat was het vooral wat ik met mijn reactie op de stellingname van Damiaan Meuwissen (maart-nr. 2011) wilde zeggen.

Jo de Wit, Leiden

De auteur van Cultivator in datzelfde nummer heeft telefonisch ook gevraagd om zijn excuses voor dezelfde "domheid" aan de lezers aan te bieden. De eindredacteur sluit zich hierbij aan, want hij had de "domheid" toch zeker moeten opmerken (Redactie).

OUD-KATHOLIEKE PLEK

In de onrust van de laatste tijd, zoekende naar nieuwe vormen, kwam ik ook op 'oude' paden en wel bij de Oud-Katholieke Kerk. Heeft deze kerk niet veel voor op de huidige R.-K. Kerk? Die R heb ik een aantal jaren geleden al ingeleverd vanwege frustraties over hiërarchie, houding ten aanzien van homoseksualiteit, vrouw in het ambt, enz.

Volgens mij zou de Oud-Katholieke Kerk wel eens een plek kunnen zijn die velen beter 'past' dan de huidige R.-K. Helaas is er geen oud-katholieke kerkgemeenschap bij mij in de buurt, maar misschien kan ik ook via de Mariënborgvereniging hier meer over horen? Een artikel in ons inspirerende blad, of een nadere kennismaking?

Thea van der Werf, Hattem

Jurgens

GEEN GRONDVLAK

In het vorige nummer van *'Mariënborg'* (dec.2011, blz.8) vroeg u wat de (inmiddels afgetreden) voorzitter Jurgens gezegd kan hebben toen hij de hand ten hemel hief, zoals de foto liet zien. Een antwoord op die vraag is naar mijn bescheiden mening het volgende:

"Het wordt bovenaards gedropt, maar het heeft geen maatschappelijk grondvlak."

Harry Dumoulin, pastor in Herpen

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIING BETEKEN NIET PER SE DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

*Wim de Bekker, de geestelijk vader van het Pastoraal Uitzendbureau:
“De kerk moet er zijn voor de mensen, zij dient zich om die mens te bekommeren, anders komt zij in een isolement terecht.” Diaconie in de praktijk.*

“MIJN AUTO IS DE NIEUWE BIECHTSTOEL”

Buiten staat zijn four-wheel-drive, met een volle aanhanger met stammetjes. De reuma in zijn rechterarm weerhoudt hem er niet van nog steeds drie dagen in de week hout te zagen met een groep van tien dak- en thuislozen die werken bij het Pastoraal Uitzendbureau waarvan hij de geestelijk vader is. “Mijn auto is de nieuwe biechtstoel”, lacht hij, “ik rij op weg naar het project soms een stukje om, om een deelnemer zijn verhaal te kunnen laten vertellen.” Voor pastor Wim de Bekker (85) betekent christen-zijn zorg voor je medemens, liefde voor mensen in de marge, niet alleen door het geven van geld, maar door naast hem te gaan staan. Een gesprek met een bezielend mens.

Wim de Bekker (Empel. N-Br., 1926), vierde van 13 kinderen, vader burgemeester. Na seminariestudies in 1952 priester gewijd, waarna kapelaan in Lierop, Valkenswaard en in de Sint Jan in Den Bosch. In 1973 priesterambt verlaten en gehuwd met Kok Dupont. Door bisschop Bluijssen benoemd tot pastoraal werker in de San Salvatorparochie in Den Bosch (1974-1991), daarna tot 1997 aidsproject, tevens gastvoorganger in de San Salvator. Van 1998 tot heden Pastoraal Uitzendbureau in Den Bosch.

FOTO: MV/LV

U hebt, nadat u als docent ethiek aan de Hogere Agrarische School in Den Bosch in 1987 met de VUT was gegaan, uitdrukkelijk gekozen voor het presentiepastoraat.

“In 1985 was de brochure ‘Diakonie’ verschenen van het bisdom Den Bosch. Dat vond ik geweldig. Met mijn studenten had ik al vaak diaconale projecten bezocht, waaronder de woonkamer van het Mirjamhuis in Amsterdam, waar men zich bekommerde om verslaafde straatprostituees. Dat was een poel van ellende. Vanaf 1987 ben ik tien jaar lang tweemaal per week ‘s avonds naar

Amsterdam gereisd om daar 's nachts te werken als deurbewaker en koffieschenker.

Bij mijn afscheid als onbezoldigd pastoraal werker in de parochie San Salvator in Den Bosch in 1991 vroeg ik als cadeau geld voor het opzetten van een aidsproject. Er kwam f 18.000 binnen, vijf parochianen hielpen enthousiast mee als vrijwilliger. Tot 1997, toen kwamen er goede medicijnen tegen aids."

Vanaf de start in 1998 bent u actief verbonden aan het Pastoraal Uitzendbureau, een stichting die dagbesteding biedt aan daklozen, en u werkt actief met hen mee in het bos. Dat is heel zwaar werk. Hoe houdt u dit vol?

"Een straatprostitutuee in Amsterdam schreeuwde het uit tegenover mij: 'Waarom overkomt mij dit voor die ene keer dat ik leef?' Zij vroeg dat aan mij als pastor. Zo'n vraag stel je niet aan een loket van verslavingszorg. Het duurt jaren voordat je echt contact hebt met mensen zonder hoop. De daklozen in Den Bosch die deelnemen aan het Pastoraal Uitzendbureau – het PUB – zeggen mij wat me als pastor te doen staat, ze maken me duidelijk dat de pastoraal een heel eigen bijdrage kan geven om mensen weer in het leven terug te brengen. Dat geeft me kracht, daarom houd ik het vol."

Het gaat bij het PUB niet om de dagbesteding op zichzelf maar om pastoraal werk. Hoe ziet u dat precies?

"Het PUB is een vorm van pastoraal handelen omdat het hier gaat om de hele mens, zijn zingevingsvragen, wanhoop, verlies, zijn verhalen, zijn maatschappelijke situatie, het hele scala van gevoelens, buitenkant en binnenkant. Daaronder vallen zowel diaconie als levensbegeleiding. Diaconie is pastoraal voor en met mensen die in de knel komen vanwege de structuur van de samenleving en van de kerk. Levensbegeleiding is pastoraal voor mensen vanwege wat hen door het leven zelf overkomt, ziekte, onaangepastheid, dood. Ik denk steeds vaker dat bij zorg voor dak- en thuislozen de verslavingszorg en de psychiatrie niet buiten de pastoraal om kunnen."

Welke mensen zijn voor u een inspiratiebron geweest?

"De priesterarbeiders in Frankrijk, die het nooit lieten afweten. De mensen die de bevrijdingstheologie handen en voeten gaven. Martin Luther King en zijn droom, bisschop Oscar Romero, bisschop Bekkers, de daklozen van het PUB, bisschop Gaillot met zijn lijfspreuk, die ook de mijne is geworden: 'Als de kerk niet dient, dient zij tot niets.'"

Van de uitvoering van Gaudium et Spes, de laatste constitutie van Vaticanum II, over de pastorale zorg voor de mens in de hedendaagse samenleving, is weinig terechtgekomen. Maar in uw eigen leven heeft u die wel gestalte gegeven. Daarvoor bent u buiten de muren van de kerk getreden en de wereld van de mensen in de marge van de samenleving ingegaan. Wat betekende die overstap voor u?

"Er was voor mij geen weg terug. Ik raakte steeds meer

vervreemd van de parochie als model van geloofsgemeenschap. Parochies zijn teveel bezig met eigen volk eerst. Ze vinden vaak dat ze al genoeg doen aan dienstbetoon. Binnen de huidige kerk lukt het niet om de daarvoor nodige veranderingen door te voeren. Hier liggen naar mijn mening wel grote mogelijkheden voor zelfstandige geloofsgemeenschappen, zoals de nieuwe San Salvatorgemeenschap."

Van de drie kerntaken van de kerk (leren, vieren en dienen) is in uw visie dienen dus het belangrijkste?

"De kerk moet er zijn voor de mensen, zij dient zich om die mens te bekommeren, anders komt zij in een isolement terecht. Diaconie verhoogt de kwaliteit van liturgie, catechese en verkondiging. Als pastor kun je de verhalen, de woede, de onmacht, de eenzaamheid ter sprake brengen in je kerk, en samen zingen om wat niet te zeggen is. De mensen van de communio weten zo wat ze te doen staat."

Uw grote wens is oprichting van een Pastoraal Centrum voor Diaconie en Levensbegeleiding, een oecumenisch gerichte opleiding voor diaconie op hbo-niveau.

"Ja, op een dergelijke school zouden vrijwilligers in de parochies die zich bezig houden met diaconie kunnen worden voorzien van de benodigde theoretische en praktische bagage. Leren zien naar mensen, leren luisteren naar de zwakken, en leren omgaan met zichzelf."

Maar u vindt dat die vrijwilligers ook moeten worden opgeleid om voorganger te zijn in de liturgie. Waarom?

"Omdat ook de zwakkeren in onze samenleving en mensen die op welke manier dan ook tot een minderheid behoren waardig verwelkomd willen worden bij hun entree in deze wereld, waardig begeleid worden tijdens hun leven, en bij hun sterven waardig en naar eigen wens worden uitgeluid."

In 1997 hebt u meegedaan met de grote actie van Kerk Hardop, en bent u naar Rome gefietst om een petitie met handtekeningen aan te bieden aan de paus...

"Dat was de eerste internationale bijeenkomst van *Wir sind Kirche*, dat in 1996 was opgericht. De petitie ging onder meer over toegang van homo's tot de sacramenten, van vrouwen tot het

PELGRIMAGE

Op weg van Den Bosch naar Sint Oedenrode als pelgrims van Jeruzalem naar Emmaus wisselen zij van gedachten over wat gaande is en roepen in herinnering de man die hen is voorgegaan
een man die een profeet was, machtig in woord en daad
in het oog van God en heel het volk die vrijheid van geweten beschouwde als onvervreemdbaar goed die opriep tot saamhorigheid en tot bewoonbaar maken van de wereld die wilde zien om in te zien en zich liet leiden door wat er speelde in de harten van de mensen
een man van wie zij hopen dat hij het Volk van God zal blijven verlossen.

Zo komen zij aan in het dorp op de plaats waar hij is neergelegd.

In het besef dat hij verrezen is en nu met hen is meegegaan
breken zij het brood en delen het om hem en elkaar te blijven herkennen.

Zij leggen bloemen op zijn graf groen en wit van kleur omdat hoop doet leven bloemen die niet verwelken zoals hij die leven blijft en voor zal blijven gaan met de liefde als wapen:
BISSCHOP BEKKERS.

Wim de Bekker
28 september 2011

priesterschap, en vrije keuze van priesters inzake het celibaat. Wij waren daar met velen uit 23 landen. Uit Nederland ongeveer 35 mensen van Kerk Hardop, onder leiding van Henk Baars. De meesten gingen met de auto of de trein, maar Ine en Kees Mosch en ik per fiets, met Kok (mijn vrouw), en Hans Labout als begeleiders. Bij mijzelf leefde de gedachte: ik laat mij de kerk niet afnemen."

U noemt uzelf Emmausganger, samen op weg met de Onzichtbare.

"De Emmausgangers spraken onderweg over alles wat er was gebeurd. Enthousiast over Vaticanum II en over het Pastoraal Concilie. En over de terugslag daarna, over de voortrekkers die monddood gemaakt werden. Ik noem Hem de Onzichtbare die zich onderweg bij hen voegt en zegt: 'Weten jullie dan niet dat hun lijden nodig was voordat er een nieuwe Kerk komt'. Ik voel me erdoor gesterkt. Daarom zal ik zolang ik leef de moed niet opgeven."

Bij uw recente (september 2011) afscheid als gastvoorganger van de parochie San Salvator bent u met een groep parochianen naar het graf van bisschop Bekkers in Sint Oedenrode geweest. U hebt daar uw gedicht 'Pelgrimage' voorgedragen en een bloem op zijn graf gelegd (zie kader – Red.). Wat was de reden daarvoor?

"Bisschop Bekkers was de man van Gods Volk onderweg. Vertaald naar nu: geëmancipeerde katholiek, sta op, de kerk moet voort. Ik vind dat wij onze profeten moeten herdenken en hen in herinnering blijven roepen, anders vervaagt ons visioen."

Wat is uw visioen voor de katholieke kerk van de 21e eeuw?

"Een kerk waarin niet de eucharistie en de priester maar de mens centraal staat. Een pastorale kerk waar mensen samenkomen om hun verhaal te vertellen, om zich te bezinnen op wie zij zijn of kunnen worden. Een kerk waar men gedachten en goederen met elkaar deelt, en brood breekt met allen zodat niemand iets te kort komt. Een kerk van Godswege gezonden ten dienste van mensen."

Enkele dagen per week gaat Wim de Bekker met de jeugd mee hout zagen.

FOTO: RINUS VAN DER HEIJDEN

Kerkafbraak

We hebben het fysieke gebouw; we hebben het instituut; verdeeld in vele instituten; we hebben het gezag (soms naar eigen pretentie onfeilbaar bij uitspraken inzake geloof en zeden); we hebben de (goede) werken, van de geest of van de hand. En we hebben het volk Gods, al dan niet onderweg. Wat bedoelen we dan precies als we 'kerk' zeggen? En hebben we al die begrippen van 'kerk' nodig om het verschijnsel te verklaren? Ja, een ecclesia bestaat uit mensen, die onderling enige structuur hebben gevormd, die laten zien waar zij voor staan, en die teksten hebben geschapen die hen tot leidraad zijn. En er zijn ruimtes nodig waar die mensen bijeenkomen om samen te vieren wat voor hen van waarde is, met ritën, gewaden, gezang. En met de bediening van het Woord, dat was in het begin waar het om ging.

Het gebouw nu maar even: nodig voor een ecclesia. Maar ook een onlosmakelijk onderdeel van het landschap, de torens aan de einder of op de bergtop. En van het stadsgezicht, kerkplein en al. Deze lijken te zeggen: ik ben er, je bent niet alleen. Honderden kerken, zowel roomse als protestantse, verliezen in de komende jaren hun functie. Althans hun functie

als roepende ecclesia. Maar zij kunnen vaak goed een plek blijven houden in stad en in dorp, met een andere gemeenschapsfunctie. Die spits en dat plein kunnen hun samenbindende taak behouden, maar anders. Als dat kan, dan zou het mooi zijn. Afbreken die handel, zo klinkt het liever in bisschoppelijke kring. Gebruik van een kerkgebouw voor een ander doel zou een ontheiliging zijn. Hoezo, een gebouw dat heilig is? Ja, want gezien vanuit de leer van de transsubstantiatie heeft God letterlijk in dat gebouw gewoond, in Zijn tabernakel. Ik heb dat nooit kunnen volgen: woont hij dan ook in letterlijke zin in de monden en magen der kerkgangers totdat deze Spijze is verteerd? En vervolgens?

Het is, vind ik, heidens om een god te situeren in een gebouw, en dan ook nog dat gebouw heilig te verklaren. De Eeuwige is overal waar mensen samen zijn in Zijn naam. Zijn die mensen er niet meer, dan ook Hij niet.

Maar die heidense opvatting is wel die van kerkelijke autoriteiten. Ontheiliging mag niet, dan maar afbreken. Dat de grond vervolgens meer waard kan zijn, zonder zo'n kolos erop waar moeilijk een functie voor te vinden is, dat is mooi meegenomen. Dat een landschap of stadsgezicht zijn spitsen gaat verliezen die soms eeuwen de samenhang onder de mensen hebben hooggehouden, dat is niet onze verantwoordelijkheid. Wij trekken ons wel terug op centrale kerkgebouwen om in klein getal, als uitverkorenen, onveranderbare rituelen uit te voeren. Terwijl het volk Gods moeizaam naar andere wegen zoekt, of gewoon vertrekt. Totdat ook dat laatste gebouw wordt gesloopt. Zijn er dan nog die van voren af aan beginnen, sprinkhanen etend in de woestijn?

Het is natuurlijk vreselijk dat hele wijken gezichtsbepalende kerkgebouwen gaan verliezen. Soms gebouwen die er pas een halve eeuw staan, destijds met overheidshulp gebouwd, via de Wet Subsidiëring Kerkenbouw. En als er nu een moskeebouw wordt gesubsidieerd door een gemeente, dan schreeuwt een partij (die geen partij is maar een eenpersoonsinstelling) moord en brand. Moeten die subsidies niet worden terugbetaald, als ze een kerk slopen en verkopen? Het volk Gods is intussen nog steeds onderweg.

FOTO: ARI VAN SANTVOORT

Een van mijn vroegere overburen vertelde me eens dat in Oost-Brabant het groot-seminarie Haaren van het Bossche bisdom wel 'de pastoorsfabriek' genoemd werd. Zo zou men dan Rolduc, het seminarie van het bisdom Roermond, wel 'de bisschoppenfabriek' kunnen noemen, want de huidige residerende bisschoppen Punt, Eijk en Liesen kregen er hun opleiding evenals de hulpbisschoppen De Jong en Hendriks.

HERDERS NAAR ZIJN HART

Het zou geweldig zijn als door de verschillende denkrichtingen in onze kerk de diverse opvattingen met elkaar op ooghoogte uitgewisseld zouden kunnen worden.

Een groep Rolduc-docenten tijdens een feestmaaltijd.

FOTO: MV/ARCH

- Veel docenten en oud-docenten hebben wetenschappelijke artikelen aangeleverd voor een fors boekwerk, een feestbundel die werd samengesteld als blijk van bijzondere erkentelijkheid voor de lange staat van dienst van twee Rolduc-docenten, de Heilige Harten-paters Joachim Becker (bijbelexegese, 1975-2010) en Norbert Hoffmann (dogmatische theologie, 1975-heden).
- De bundel 'Herders naar zijn hart' geeft een goed inzicht in de idealen, wetenschapsopvattingen en resultaten van bijna veertig jaar priesteropleiding op Rolduc. Best belangrijk dus om daar kennis van te nemen.

De Duitse klassieke socioloog Max Weber stelde eens dat een wetenschapper terecht blij mag zijn met en trots op de resultaten van zijn wetenschappelijk onderzoek. Maar tegelijk moet hij vurig hopen dat zijn resultaten spoedig achterhaald worden door nieuwer wetenschappelijk onderzoek dat de wetenschap vollediger en genuanceerder maakt.

Bij het lezen van deze feestbundel moest ik daaraan denken. De bundel bevat twintig bijdragen van exegetische, filosofische, theologische en kerkhistorische aard. Het niveau loopt uiteen. Meteen valt op dat de exegetische wetenschap in onze kerk de voorbije decennia echt grote vooruitgang heeft geboekt; de artikelen dragen daar de sporen van. De filosofische bijdragen kennen over het algemeen een neoscholastieke inslag, hoewel zeker ook recente filosofen en literatuur verwerkt worden. De theologische artikelen zijn speculatief van karakter en vaak nogal van boven de boomgrens. De kerkhistorische zijn hier en daar gekleurd en op andere plaatsen erg minutieus.

NAAR BINNEN GERICHT

Dat ik aan Max Weber terugdacht, komt dus vooral doordat in deze wetenschappelijke artikelen sprake is van een zekere gerichtheid naar binnen. Het referentiekader wordt wel sterk gevormd door de nadere regelingen die het centrale bestuur van onze kerk na het concilie heeft uitgevaardigd. Ook vormt een heel specifiek priesterbeeld het raster van kijken. De schrijvers zijn wetenschappers, het seminarie heeft contacten met andere wetenschappelijke instellingen en faculteiten. Maar toch lijkt het erop dat nieuwere wetenschappelijke resultaten en recente ontwikkelingen niet zijn meegenomen.

In de eerste plaats valt het bijzonder op dat bij de honderden vaak zeer uitvoerige voetnoten er niet één is uit het document 'Gaudium et Spes' van het Vaticaans Concilie. Dat is toch wel typerend voor de kijkrichting. En dat nog wel in het bisdom van dr. H. A. Poels en van de reeds vroeg in de vorige eeuw werkzame 'aalmoezeniers van sociale werken'. Juist dit document heeft zeer zeker vorm gegeven aan het *aggiornamento* van paus Johannes XXIII en daarmee ook aan het priesterbeeld.

In de tweede plaats lijkt de nieuwere theologische literatuur over het priesterambt in de eerste eeuwen niet gethematiseerd. Reeds Schillebeeckx noemde de mogelijkheid van de 'buitengewone bedienaar van de eucharistie'. Latere studies, onder meer van Herbert Haag, spreken over de hoofdtaak van de voorgangers in de vroege gemeenten (de kudde voorgaan 'Jezus achterna', terwijl andere gemeenteleden, betrokken vrouwen en mannen, voorgingen – ons taalgebruik – bij de eucharistie) en het ontstaan van ons 'wijdingssacrament' in de derde of vierde eeuw. De brochure van de vier Dominicanen had in de recentere theologische wetenschapsresultaten reeds een lange voorgeschiedenis.

VROUWELIJKE PRIESTER

Vervolgens valt het op dat nergens gesproken wordt over de

nieuwere archeologische vondsten op veel plaatsen aan de rand van Noord-Afrika en in Zuid-Italië. Daar zijn diverse grafstenen gevonden met het opschrift dat daaronder de presbytera van de gemeente begraven lag. De term 'presbytera' betekent hier zonder twijfel vrouwelijke priester. Zelf heb ik zo'n grafsteen gezien in het *Institut du Monde Arabe* in Parijs (tweede verdieping), daarop gewezen door een deskundige in christelijke archeologie. Om hierbij de logicaregels van de neoscholastieke filosofie te hanteren: *ab esse ad posse valet illatio* (= wanneer iets gebeurd is, behoort het tot de mogelijkheden). De in Londen werkzame Nederlandse theoloog John Wijngaards en het door hem bijeengebrachte materiaal komen evenmin ter sprake.

Ook het feit dat wereldwijd ongeveer 100.000 priesters in de jaren 1965-1990 het ambt neerlegden komt niet aan de orde als beleidsrelevant. In een van de kerkhistorische bijdragen wordt dienaangaande een verband gelegd met de openbare discussies over ont koppeling van ambt en celibaat in de tweede helft van de vorige eeuw. Daarbij wordt gesuggereerd dat die contraproductief gewerkt hebben op het wekken van priesterroepingen. Maar waar komen dan die vele voortreffelijke pastoraal werk(st)ers en diakens vandaan? En wat dan te denken van de groepsgewijze dispensatie in de celibaatswet voor gehuwde anglicaanse priesters die willen overgaan naar onze kerk? Beleidsmatig en bij de onderliggende theologische theorievorming zou men wetenschappelijk meer mogen verwachten.

Tenslotte viel mij op dat de feiten rond seksueel misbruik niet gethematiseerd worden. Nu kan het zijn dat de teksten reeds gereed waren voordat deze feiten in al hun gruwelijkheid bekend waren en als bewezen geacht golden. Maar ook de achtergronden van een situatie op het seminarie, als gevolg waarvan Gijzen in 1993 ineens moest aftreden, worden in de overigens op microniveau beschreven kroniek van Rolduc niet genoemd.

IDEOLOGIE-PRODUCTIE

In een van de kerkhistorische bijdragen wordt de schuld voor de teloorgang van onze kerk in Nederland wel erg direct gelegd bij het Pastoraal Concilie en worden vele namen genoemd. Drie daarvan ken ik persoonlijk al decennia als integere priesters met een groot pastoraal hart. Wat dan van de anderen te denken?

BRILLEN EN GEBITTEN

Al is het dertig jaar geleden, ik herinner me nog haarscherp de twee groentekistjes vol oude gebitten en versleten brillen in een marktkraam op de lijkverbrandingsplaats in Varanasi aan de oever van de Ganges in India. Tweedehandse, dat is duidelijk. Na wat passen en meten kon je voor 'n roepie zo'n oud gebit of een versleten bril meenemen. Ik bleef eraf.

Soms is het of ik hier mensen tegenkom die daar ook geweest moeten zijn en die deze twee hulpmiddelen uit de oude doos toen wél hebben aangeschaft. Ik merk het aan wat ze zeggen en aan hoe ze tegen zaken aankijken.

Om een voorbeeld te geven: eind vorig jaar kreeg de pastoor van Liempde landelijke aandacht. Hij had een kerkelijke uitvaart geweigerd van een parochiaan die bewust voor euthanasie gekozen had. Uit zijn verweer op alle commotie in de media, was het mij onmiddellijk duidelijk dat hij ook aan de Ganges geweest moest zijn en dat hij zich, in tegenstelling tot mij, wél zo'n gebit en bril had laten aansmeren. Hij verdedigde zich namelijk met te zeggen dat hij met zijn weigering "deed wat de kerk van hem vroeg". Daar heb je zo'n gebit en zo'n bril! dacht ik onmiddellijk. Hij ziet, dacht ik, de kerk nog altijd als dat instituut-met-regeltjes-zus-en-regeltjes-zo en met zijn verouderd Gangesgebit praat hij ook vanuit die opvatting. Hij heeft er blijkbaar geen oog voor dat de kerk, sinds het Tweede Vaticaans Concilie in de jaren zestig, zichzelf eerst en vooral wenst te zien als geloofsgemeenschap. Daar horen de gelovigen van Liempde ook bij, en die waren woest! Meneer pastoor deed dus juist helemaal niet wat de kerk van hem vroeg!

Mijn hemel, met die afgedankte gebitten en brillen heb je momenteel hier in Nederland de poppen aan het dansen hoor! Meer dan erg. Niet alleen de nieuwe lagere clerus, ook de hogere maakt diezelfde reis en ze kunnen er maar niet afblijven, zo lijkt het. Als je toch hoorde hoe zo'n hogere tekeer ging tegen de Salvatorparochie in Den Bosch ... daar begint je gebit van te klapperen. En dat ook laatst weer op televisie zo'n wereldvreemde priester zonder blikken of blozen de Heilige Mis van voor tot achter in het Latijn staat 'op te dragen'. Je moet toch bijna wel aannemen dat de leiding van de kerk er plezier in heeft om op die manier aan de Nederlandse bevolking te laten zien hoe echte liturgie moet. Ja toch! Als de man op die manier wil voorgaan, prima, maar dan zonder televisie alsjeblief. Ik schaam me voor mijn burenl!

Moedertjelief, dat gebitten- en brillengedoe geeft momenteel een hoop ellende in onze kerk. Wat ik zo moeilijk vind, is dat de voorhistorische gebitten en brillen het net zo goed menen en net zo goed het goede voorhebben als de eigentijdse van hier. Is er dan geen scheidsrechter? Wie weet dat onze nieuwe kardinaal uitkomst brengt ... of zou ook hij intussen terugzijn van weggeweest?

Huub Schumacher

Zo kom ik terug bij Max Weber. Waarom zijn gegevens uit recente theologische en archeologische wetenschap niet verwerkt? Het gaat toch om wetenschappelijke vakgenoten? We hebben toch niet te maken met ideologie-productie? Hoewel, ook dat zou begrijpelijk zijn. Evenals andere grote organisaties produceert onze kerk natuurlijk haar ideologie. Maar het is juist de taak van de wetenschap haar daarop te wijzen. Wat nu te zeggen van het geheel? Natuurlijk wijst men op de resultaten. In een bewonderenswaardige pioniersgeest is daar vanuit gedeelde opties over de kerk in ons land veel werk verzet. Het seminarie heeft veel priesters opgeleverd. Of alles wat daar gebeurt gewaardeerd moet worden, daarover kan men van mening verschillen. En het zou geweldig zijn als door de verschillende denkrichtingen in onze kerk die opvattingen met elkaar op ooghoogte uitgewisseld zouden kunnen worden. De teloorgang is intussen zover voortgeschreden, in Duitsland, Oostenrijk, Ierland, België, enzovoort, dat het al lang geen Nederlandse kwestie meer is. Die dialoogbereidheid wordt in het boek niet uitgesproken, ook niet voorbereid door al het relevante materiaal te verwerken. In ieder geval mag men hopen dat het niet bij een monoloog blijft. Voor de dialoog ligt hier belangrijk materiaal.

Diverse auteurs: "Herders naar zijn hart – Bijdragen over de vorming en het leven van de priester". Studia Rodensia 5, 2011, 537 blz., € 29,95.

Al een hele tijd worden we geconfronteerd met de schandelijke misbruikverhalen in de Rooms-Katholieke Kerk. Een kerk die ik liever verder 'het instituut' noem, in tegenstelling tot de leer van Jezus van Nazaret. In verband met het seksueel misbruik wordt ook vaak – al dan niet ten onrechte – het celibaat genoemd. Maar moeten wij, naast misbruik en celibaat, ook niet het eveneens verzwegen verschijnsel van 'de gehuwde priester' een plaats geven?

TROUW EN VERDWIJN

FOTO: MV/ARCH/LVG

In het bisschoppelijk paleis aan de Parade in Den Bosch heeft de bisschop een spreekkamer met één deur. Daar word je ontvangen wanneer je als priester aan de bisschop komt vertellen dat je wilt gaan trouwen. Dan volgt de bekende uitspraak: "Veel succes in je latere leven, want een plaats in het pastoraat is er voor jou verder niet meer bij." Langzamerhand is bij mij de laatste tijd het schokkend besef naar boven gekomen dat iemand vóór mij, een dader van seksueel misbruik, in dezelfde kamer door dezelfde deur naar buiten ging met de boodschap: "Je kunt in een andere parochie aan de gang. Veel succes!"

Zo is dat waarschijnlijk in heel veel bisschoppelijke paleizen tussen 1945 en 2010 gebeurd. Ik wil dit aanklagen als slecht bestuur en het hanteren van een dubbele moraal.

Hartverscheurend is alles wat met het openbaar maken van het misbruik in het instituut naar buiten is gekomen. De betrouwbaarheid en de geloofwaardigheid zijn daarmee op losse schroeven komen te staan. Uiteraard zijn er priesters van onbesproken gedrag, maar voor de doorsnee gelovige – al dan niet kerkganger – is het bijzonder ondoorzichtig met wie hij te maken heeft. Uit eigen ervaring weet ik dat zeer gerespecteerde pastores helaas tot de groep misbruikers blijken te behoren. Collega's die je sympathie hadden. Iedere priester – ook de gehuwde priester – draagt het lot met zich mee verdacht te zijn.

CELIBAAT EN PRIESTERHUWELIJK

Toen na de eerste eeuwen het christendom een instituut werd, ontstond de discussie over wie de voorganger kon en mocht zijn, en daarbij werd seksualiteit als belemmering gezien. De offertheorie van de Eucharistie verdroeg geen onreinheid, zoals men die in de seksualiteit zag. Lange tijd was het celibaat een wens, in 1139 werd het zelfs een verplichting, maar pas bij de kerkvergadering van het concilie van Trente van 1545 tot 1563 werd het huwelijk van priesters voortaan ongeldig verklaard en ontstond het

celibataire priesterambt zoals we dat nu kennen, compleet met van de buitenwereld afgesloten kleinseminaries. De waarde van het celibaat werd door de kerkelijke leiding verschillend geïnterpreteerd: een offer, een huwelijk met God of Christus, een totale beschikbaarheid. Op de achtergrond werden genoemd de mobiliteit van de geestelijkheid en het verzwegen element van geen problemen met erfgenamen en/of testamenten. Kortom het economisch voordeel voor het instituut. Gezien de huidige kijk op seksualiteit en tegenover de gedateerde dogmatische invulling kozen veel priesters na het Tweede Vaticaans Concilie voor een huwelijk. Deze kerkvergadering (1962-1965) was daarbij de grote doorbraak. Kerkvernieuwing alom. Paus Johannes XXIII zette de ramen van de kerk open naar de wereld. Helaas werd er op het concilie niet over de priesters gesproken. Latere pausen restaureerden de conciliaire uitspraken en de priesters kregen zelfs geen dispensatie meer om te kunnen trouwen.

INSTITUUT EN INDIVIDU

Nu het seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk op een verbijsterende wijze naar buiten is gekomen, sleept het ongewild meer problemen en misstanden met zich mee. De kern van de problemen is voortdurend dat de integriteit van het instituut niet mag worden aangetast. Maar juist in het instituut zelf zitten de grootste fouten. Door in de brief van de bisschoppen te vermelden dat het 'slechts' om een aantal misbruikers ging, lijkt het instituut daaraan geen schuld te hebben. Zo zijn in het verleden ook veel priesters weggestuurd omdat zij het celibaat niet konden waarmaken. De kerk behandelde hen als individuele gevallen.

In plaats van orde op zaken te stellen en de hand in eigen boezem te steken, koerst het instituut zonder vaart te verminderen op de ijsberg van de moderne samenleving af, en ontkent de secularisatie en daarmee veranderingen in de samenleving. Empathie is het woord dat dezer dagen door bisschoppen in de mond genomen wordt. Dat ontbreekt in het starre, onwrikbare instituut: de warmte naar de slachtoffers die het instituut gemaakt heeft. Dat kan ook worden gezegd waar het om gehuwde priesters gaat. Zij kwamen eerlijk uit voor de onhoudbaarheid van het celibaat. Genadeloos werden zij uit het instituut verwijderd, een open wond nalatend bij de gelovigen in hun parochies en werk. En waarom? Omdat in verouderde denkwijzen en starre voorschriften geen verandering mogelijk werd. Het instituut ontnam ze alles als zondige mensen, eiste sub secreto (dat stond letterlijk boven de brieven: 'onder geheimhouding') dat ze buiten hun bekende plaatsen zouden gaan wonen om de gelovigen niet te verwarren. Geheimhouding, net als bij het seksueel misbruik, het instituut is daar sterk in. Verzwijgen wat mis is en het verdonkeremanen. Het moraliserende instituut mag niet zijn rimpelloos bestaan verliezen. In Nederland alleen al werden ruim tweeduizend goed functionerende priesters afgevoerd omdat ze gingen trouwen, in

CRIMINEEL

Bij de supermarkt Jumbo kun je uitstekend kopiëren. Ik ontmoette er een oude man met een rollator en knoopte een gesprekje met hem aan. Ondertussen weigerde het apparaat: het papier was op. Het duurde lang voordat een medewerkster de zaak had aangevuld en ondertussen schoof een vrouw in de rij. Ze keek half op mijn papieren met een foto: "Een bisschop?" Ik mompelde wat, want ik had niet veel zin om met haar te praten. "Sinterklaas?" probeerde ze verder. Ik zei iets te hard "nee". "Misschien bisschop Mutsaerts", ging ze verder. Ik moest wel toegeven dat hij het inderdaad was. Toen barstte de vrouw los: "Mijn geloof heb ik al bij de nonnen op het pensioonaat verloren. Wat een kerk en nu weer al dat misbruik." Ze was niet te remmen en somde alle narigheid op. "Als de priesters nou eens zouden kunnen trouwen, dat zou veel oplossen." En ze haalde nog meer overhoop. Ik kon me niet meer inhouden: "Ik ben zo'n getrouwde priester", zei ik. De vrouw keek even verbijsterd en toen omhelsde ze mij en riep: "Geweldig! Gefeliciteerd, dat is het!" De man met de rollator keek verbouwereerd toe. "Wat denk je ervan?" zei ik tegen hem. De man schoof zijn rollator dichterbij en zei: "Ik heb er niks mee. Mijn vader zei al: 'De Kerk is een restant van een middeleeuwse criminele organisatie.'" Mijn kopieën waren klaar.
L L L

de hele wereld ruim honderdduizend. En nog ziet men niets.

DUBBELE MORAAAL

Als ervaringsdeskundige heb ik veel van dit alles meegemaakt: het misbruik, de daders, het celibaat en het priesterhuwelijk. Mijn aanklacht is dat het instituut een dubbele moraal hanteert. Een eerlijke priester die wilde trouwen moest uit het ambt gezet worden, maar een mij bekende dader werd, terwijl hij in de gevangenis zijn theologiastudie begon, priester gewijd en benoemd tot pastoor. Naast een gebroken pensioen en verdachtmaking was er voor ons, gehuwde priesters, niets dan goeds. Velen kwamen in onderwijs en maatschappelijke instellingen terecht en leefden in vrede met hun vrouw en kregen vaak kinderen. Braaf als ze waren kozen velen zelfs voor een kerkelijk huwelijk en beseften pas later waarom zijzelf en de gewone parochianen niet terecht in opstand waren gekomen.

Het spreekkamertje bij de bisschop maakte hen klein en zondig. De boodschap aan mij luidde: probeer met goede werken deze schande goed te maken.

Hoe had het instituut met ons eruit gezien? Meer empathie? Toch niet meer kerkbezoekers, daarvoor is de tijd voorbij. Inmiddels groeit buiten het instituut het besef dat de oude priesterkerk niet overeenkomt met de visie van het Volk Gods, het kernwoord van het Tweede Vaticaans Concilie. Kleine bijeenkomsten, waarin mannen en vrouwen in de viering voorgaan, vormen een nieuw begin. Los van de begrippen celibaat, misbruik, macht en kerkpolitiek. Het verschijnsel gehuwde priester bestaat dan niet meer en in alle openheid zal er hopelijk geen misbruik meer zijn. Zo zal het verhaal van de Bergrede het op den duur toch winnen.

FOTO: MV/ARCH/LVG

GESCHAAK

Schaken is een spel van denkers en doeners, maar ook van gokkers. Je rekent op de sufheid van de ander om hem in de luren te leggen, zodat je nog eeuwenlang het spel van dwaze oppermacht door kunt blijven spelen. Maar het volk heeft zich inzake politiek en geloof wakker getwitterd en gaat er fors tegenaan. Spionnen en slippendragers van de zelfgekroonden, die het leven van dat volk jarenlang hebben verpest, worden ontmaskerd. Zoals ooit de Bastille, zo worden ook nu paleizen bestormd en leeggehaald. De dictator is uitgespeeld. Opluchting en hoop, maar ook chaos en ruzie alom. Hoe moet het verder? Zwart en wit lopen door elkaar, sluiten vriendschap en ontdekken dat ze vanaf nu samen optrekken om de vijand – die barbaarsheid heet – te verslaan. In Tunesië, Egypte en Libië is het al schaakmat. In Syrië en elders wordt nog verbeterd verder gespeeld.

Soms tovert een bedreigd opperhoofd een trucje uit zijn hoge hoed, zoals in de Katholieke Kerk. Ooit zond de Inspirator van deze club zijn lopers de wereld in, en nu komt het bevel om toch vooral te ontwereldlijken. Zo wordt het speelveld plots vernauwd tot de eigen helft, terug naar de alles en iedereen omvattende Ivoren Toren waar Zijne Heiligheid zetelt aan wie, zoals in Noord-Korea, volgens het kardinale geEijkte model eer betoond moet worden. Pionnen lopen elkaar overhoop, paarden steigeren en maken gekke sprongen en zelfs de trouwste klerken opperen: "Dit is niet leuk meer, want niemand houdt nog van ons!" Hoe deze schijnvertoning een halt toeroepen? Door de grootste schaakmacht uit te spelen: de koningin. Doorgaans moet zij dwars over het speelveld hollen om de kastanjes uit het vuur te halen, om iedereen van haar partij te beschermen. Als vijftig procent van de bevolking is zij oppermachtig. In de politiek, bij alle barbaars mannengedoe, en zo ook in de kerk. Hier draagt zij in het vrijwilligerswerk de grootste last. Bij alle vernederend machtsspel kan zij nu in beweging komen en tegen de prelatenkoning zeggen: "Doe toch normaal, man, en hou op om ons, vrouwen, als tweederangs mensen te beschouwen. Erken eindelijk de algemeen aanvaarde Rechten van de Mens. Als je dat niet doet, dan hoepel je maar op, afgelopen uit!" Schaakmat.

Leon Goertz

Websites op internet worden ondergebracht in domeinen. Elk domein heeft een eigen naam, bijvoorbeeld een soortnaam of landsnaam, met daarvoor een punt (Engels: dot). Sommige namen zijn heel bekend, zoals .com (dotcom dus) voor commerciële ondernemingen, of .org voor organisaties, .nl voor Nederland, Mariënborg.eu, enzovoort. Op wereldvlak worden alle domeinnamen beheerd door de Amerikaanse organisatie ICANN (Internet Corporation for Assigned

Names and Numbers). Onlangs lanceerde deze het nieuwe domein .xxx, speciaal bestemd voor de pornoindustrie. Veel grote ondernemingen als Coa-Cola, Sony, Google e.d. hebben toen meteen hun naam met deze nieuwe extensie gereserveerd om te vermijden dat kwaadwilligen die naam zouden kunnen vastleggen en dan in een verkeerde context gebruiken. De Franse krant 'La Croix' meldde onlangs dat ook de Heilige Stoel de domeinnaam Vatican.xxx had gereserveerd. Websitekenners verwachtten dat anders die kwaadwilligen dan wel met scabreuze middeleeuwse gravures (zie afbeelding) op de proppen zouden komen. En dat dan op een site met de naam Vatican.xxx. Maar gelukkig, de jezuïet Federico Lombardi, woordvoerder van de H. Stoel, heeft officieel laten weten dat reservering niet nodig was omdat de ICANN zelf dat al heeft gedaan. Woordvoerder Jocelyn Johnson van die organisatie verklaarde: "Vatican.xxx is een domeinnaam die op onze permanente reserveringslijst voorkomt. Deze naam wordt dus vrijwillig uit de verkoop gehouden." En wij blijven daarom gewoon Vatican.va internetten. Naar schatting gaat het .xxx-domein die organisatie 200 miljoen dollar opleveren. En dat zijn geen Sint Pieterspenningen!

Wordlid

BON VOOR OMWENTELING

De crisis in de kerk is de voorbode van een wereldwijde kerkomwenteling. "Mariënborg" wil daarover informeren en eraan bijdragen. Als vereniging en als tijdschrift. Voelt u daar ook wat voor? Sluit u aan bij onze gelederen:

De heer/mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

- wordt lid van de vereniging Mariënborg en ontvangt vier keer per jaar 'Mariënborg', het tijdschrift van de vereniging (€ 30,- per jaar)
- wordt lid van de vereniging en hoeft geen abonnement op het tijdschrift (€ 12,50 per jaar)
- abonneert zich op het tijdschrift, maar zonder lidmaatschap (€ 20,- per jaar)
- meldt zich voor drie proefnummers van het tijdschrift 'Mariënborg' (€ 5,-)
- is lid en wil een geschenkabonnement van drie nummers geven aan:

De heer / mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

Datum:..... Handtekening:

De (eventueel fotokopieerde en) ingevulde bon in gesloten envelop zonder postzegel opsturen naar:

Secretariaat Mariënborg – Antwoordnummer 223 – 3800 VB Amersfoort

of alle gegevens per e-mail zenden naar: secretariaat@marienburgvereniging.nl